

פרשת בלק - רעת החוצפה

1. במדבר פרק כב

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל־בָּלַעַם לֹא תִלְךָ עִמָּוָהם לֹא תֵאָר אֶת־הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא: (ג) וַיָּקָם בָּלַעַם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלַק לְכוּ אֵלַי אֲרַצְכֶם כִּי מֵאֵן יִקְוֶה לְתַתִּי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם: רש"י

(יג) להלך עמכם – אללא עם שמים גדולים מכס. למנוע שרונם גבוהה ולא לכה לגלות שהוא זכרונם של מקום אללא זלשון גכות, לפיכך ויוסף עוד זלע:

2. בראשית פרק י

(זז) וְכוֹשֵׁ יִלְד אֶת־נִמְרֹד הוּא הַחַיָּט הַקָּדֵם לְכָל הַבְּהֵמָה הַבְּאָרְץ:

(ט) הוֹאֵה־הָיָה גִבְרֵי־עֵיז לְכָל־יִקְוֶה עַל־כֵּן יֹאמֶר בְּנִמְרֹד גִּבְרֵי עֵיז לְכָל־יִקְוֶה רש"י

על כן יאמר כנמרד – על כל אלס מרקיע זעזות פניס, יודע רכונ ומתכוין למרוד זו, יאמר זה כנמרוד גכור ליד:

3. מכתב מאליהו חלק ד עמוד 263

בושה באה מהרגשת סתירות פנימיות, ויש בה כח גדול להביא את האדם לידי תשובה. אבל מצד אחר, יכול האדם לבוא על ידה לידי עזות וחוצפה, כי הרגשת הסתירה באופן חזק מאד יכולה להביאו למרוד נגד בוראו לגמרי ח"ו, כדי להשקיט בכח את קול המצפון. וזהו גדר "יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו", שמתחצף נגד האמת שהוא רואה.

4. שפתי חיים מידות ועבודת ה' עמוד מב

קודם החטא נאמר ויהיו שניהם ערומים ולא יתבוששו", כי קודם החטא כשהיו שניהם במדרגה של אמת ושקר, מה שהוא רצון השיי"ת הוא אמת ומה שחורג מרצונו יתברך הוא שקר. הם היו בהכרה ברורה כי כל פעולות הגוף הן אמת כשהן נעשות לשם שמים, ולכן הם לא ראו שום צורך להצניע את גופם, כי בכל דבר – גם בגוף – ראו בזה עבודת ה' - אמת. כשהאדם עושה פעולות שאינן בשלימות לשם שמים, פעולות שגם הגוף נהנה מהן, אז עליו להצניע את הגוף, כי צריך להתבייש בגוף. בושה היא הרגשת הסתירה בין הרגש לשכל, בין הגוף לנשמה.... לדאבוננו כיום ברחוב הפרוץ נאבד כל רגש של בושה, מכיון שכולו גוף אין להם במה להתבייש, לא מרגישים שום סתירה במעשיהם, רח"ל נמצאים במצב ההפוך לגמרי מאדח"ר קודם החטא.... הנשמה אכולה לגמרי מהגוף אין להם במה להתבייש, אין הם מרגישים כל סתירה בין הנשמה לגוף

5. בראשית פרק א פסוק ד

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם כִּי־טוֹב וַיְבָרֶכְל אֱלֹקִים בֵּין הָאָדָם וּבֵין הַחַיָּט: רש"י

(ד) וירא אלקים את האור כי טוב ויברך – אף זכה לנו לריכים לדברי אלגה לכהו שאינו כלאי להשתמש בו קשעים והזדילו ללדיקים לעתיד לזל.

6. מכתב מאליהו חלק ג עמוד 225

מהנהגת מדת הרחמים באים כל גדרי הכפרה.... וכן גניזת אור שבעת ימי בראשית המאפשרת את בחינת שגגה היא מגדר הרחמים. ביאור ענין עמוק זה, שלפעמים מחייבת מידת הרחמים לסלק את השגת האמת הבהירה מן האדם, כדי לצמצם את בחירתו בין הכרת האמת שהיא רק בערכו ובין אפשרות הטעות בה. וזכה תהיה אפשרות אשר אם יחטא תהיה בחינת שגגה בחטאו. זה ביאור דברי רש"י: "וירא אלקים את האור... ראהו שאינו כדאי...." פירושו – מוטב שיהיו שוגגים, שהרי אילו ראו את האמת הגמורה באור זה, היה צורך ליצר כח חזק שעלול להחטיאם למרוד נגד האמת, ואם כן היו מזידיים גמורים. לכן נגנז אור זה במידת הרחמים....

7. במדבר פרק כג פסוק י

מִי מִנְהָ עֵבֶר יַעֲקֹב וּמִסִּבָּר אֶת־רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל תָּמַת וְפֹשִׁי מוֹת יִשְׂרָיִם וַתְּהִי אֲזוּרִיתִי כְּבוֹהוּ:

8. שיחות מוסר מאמר פ

נמצא כי ידע בלעם את עיקר מעלתם של האבות הקדושים שהיו 'ישרים' ואכן מעלה זו היא עיקר יסודו של האדם מראשית בריאתו, ככתוב: "אשר עשה אלוקים את האדם ישר" והאבות הגיעו לתכלית שלמות היצירה. ... את כל זה ידע בלעם, ואל המעלה הזו של "ישר" שאף וביקש. והדבר מבהיל איך נראית "ישרותו" של בלעם, "לחיות" הוא חי כפחות שבפחותים, ו"למות" הוא חפץ כאבות הקדושים, ואין זו סתירה אצלו כלל, כי כך נראית "ישרות" אצל אדם בעל ג' המידות של "עין רעה רוח גבוהה ונפש רחבה", מידותיו הרעות הן תורתו- תורת חייו, והכרתו ושכלו הן רק כיצד למות.

9. משנה מסכת אבות פרק ה משנה יט

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע

10. פירוש רבינו יונה על אבות פרק ה משנה יט

לא אמר תלמידיו של זלעס היה להם עין רעה וכו' להורות שכל ענמות הלמוד שלמדו מזלעס הרשע היו הג' דברים הללו זלתי רעות אחרות אשר עליהם היו תלמידיו של זלעס כי זחס היו כלולות כל הרעות

11. שיחות מוסר מאמר פ

נתבאר לנו מדברי המשנה, כי לא רק שהיה נגוע בעצמו בכל המידות הרעות, אלא שהמידות הרעות היו השקפת עולמו ותורתו אשר הרביץ לתלמידיו

חוצפה – מונעת מהאדם תשובה

12. במדבר פרק כב

(כ) וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל־בָּלַעַם לְיָדָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־לִקְרָא לָךְ בָּאוּ הָאֱנָשִׁים קוֹם לָךְ אַתָּם וְאָךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אָדַבֵּר אֵלַיךְ אֲתוּ תַעֲשֶׂה:

13. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קה עמוד א

אמר רב נחמן: חוצפא, אפילו כלפי שמיא מהני (להנני ליה מה שהחליף פניו לומר לשלוחי זלע לנו פה, שאמר לו הקדוש זכור הוא זתחילה לא חלך – והלך אמר לך). מעיקרא כתיב לא חלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אתם.

14. נתיבות עולם נתיב הבושה פרק ב

ר"ל כי החוצפא כ"כ גדול כחה עד דמהני כלפי שמיא, אף כי החוצפא מדה מגונה והיא מדה רעה ביותר מאוד אפילו הכי כלפי שמיא מהני חזק ותוקף המדה הזאת, כי הוא ית' שעושה רצון הנבראים עושה רצונו מחמת חזק ותוקף שלו וזה מבואר

15. במדבר פרק כב

(לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלֵּאךְ יִקְוֶה עַל־יָמָה הַכִּיָּת אֶת־אֲתָנָךְ וְהָ שִׁלְשֵׁ רִגְלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֵצְאֵתִי לְשִׁטָּן כִּי־יִרְט הַחֶרֶף לְגִגְדִי: (לג) וַתֵּרֶאֱנִי הָאֲתָנָן וַתֵּט לְפָנַי וְהָ שִׁלְשֵׁ רִגְלִים אוֹלִי נִטְתָּה מִפָּנַי כִּי עָתָה גַם־אֲתַכָּה הַרְגָתִי וְאוֹתָהּ הַזְוִייתִי: (לד) וַיֹּאמֶר בָּלַעַם אֶל־מִלְּאָךְ יִקְוֶה זִטְאֵתִי כִּי לֹא יִדְעָתִי כִּי אֲתָה נִצַּב לְקִרְאֵתִי בַּחֶרֶף וְעָתָה אִם־רַע בְּעֵינַיךְ אֲשׁוּבָה לִי:

22. חזון הגאולה עקבתא דמשיחא ?

החוצפא של עקבתא דמשיחא היא מעוט אור לשם תקון הכלים. ואינו דומה כלל למאורעות של עבריות אחרים שהם היו לקורות גמורות בדרך הריטה. אמנם ישנם בתוך המחנה הזה של בעלי החוצפה גם זיקין שהם מוכרחים להדעך לגמרי, ודעיכה זו תבוא על ידי הארה גדולה של אור תורה מגבורה של מעלה, על ידי הופעת צדיקים גדולים מאד, "אור צדיקים ישמח נר רשעים ידעך". בלא החוצפה דעקבא דמשיחא לא היה אפשר לבאר רזי תורה בגילוי גמור. רק על ידי התעבות ההרגשות שעל ידי החוצפה יהיה אפשר לקבל הארות שכליות עליונות מאד וסוף סוף שהכל ישוב לתיקון גמור

23. שו"ת מאמר מרכזי כרך ג יורה דעה סימן יד

עתה קמים אנשים ורוצים לחייב את כל עם ישראל שיקבלו את תורתם, תורת אנוש, המוחלפת מידי שנה ולזנוח את תורת אלוקים חיים. רוצים הם לחצוב לנו בורות נשברים אשר לא יכילו המים ונזנח את באר מים חיים. כיצד הם מעיזים ודורשים שאנו הממשיכים את השלשלת מימי אברהם יצחק ויעקב, אנו הממשיכים את המסורת של משה שקבל תורה מסיני ועד היום. וכך חיינו בכל הדורות, יאמרו עלינו שאנו טעינו והם החדשים והמתחדשים הם הצודקים. היש חוצפה גדולה מזה, ועוד הם צועקים. אין זאת אלא מפני שהם רואים שהקרקע נשמטת מתחת רגלם. רואים הם שהחל העם לפקוח עין ולראות במעשיהם הנלוזים שדרכם היא דרך לא דרך. חוששים הם לטובתם הפרטית ולמעמדם הציבורי ולפיכך מפריחים כזבים.

הגורם לחוצפה – תאוות הכבוד

24. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד א

אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו, מי בראש: – בן ישי בראש – אי הכי לא בעינא.

25. ספר מסילת ישרים פרק יא

כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו. הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד

26. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב

אשר יחסר לו – אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו; פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין.

27. שיחות מוסר מאמר פב

ויש אשר רדיפת הכבוד מוציאה את האדם מדעתו... עני בן טובים זה ידע בודאי כי הלל הזקן הוא זה שרץ לפניו ולא עבד בעלמא, ואם אך היתה דעתו צלולה עליו לא היה נותן לנשיא ישראל להתבזות כל כך בכדי לספק את תענוגו זה שירוץ עבד לפניו. אלא שרדיפת הכבוד מביאה את האדם לידי שגעון, ומאידיך, אם היה חסר דעה לא היה החיוב מוטל על הלל הזקן לעשות עמו חסד זה, וכי מצוה להשלים רצונותיו של כל כסיל ושוטה, אלא ודאי היה בר דעת גמור, ורק לענין רדיפת הכבוד היתה דעתו מטורפת עליו.

16. דף על הדף בבא קמא דף כו עמוד א

השל"ה הקדוש (פרשת בלק) מפרש את דברי הכתוב, 'חטאתי כי לא ידעתי', (במדבר כב, לד), לכאורה קשה, אם לא ידע אם כן מה חטא. אלא האדם מה שהיה ראוי לו לידע ולהבין ולא ידע, הוא חייב בדבר, כי על כן נתן לו ה' השכל להשכיל ולהבין. וכן בלעם היה לו להבין, כי לא לחינם עשה האתון כך. ובוה פירש, למה האדם מועד לעולם בין ער בין ישן, כי תמיד צריך להשכיל ולהבין ולראות שלא יארע דבר מחמתו.

17. רמב"ם הלכות תעניות פרק א

ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנה העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי.

חוצפה כמוע מרכזי בניצול הכוחות

18. רמב"ן במדבר פרק כב פסוק לא

(לא) ויגל ה' את עיני בלעם – מזה הכתוב נלמד כי בלעם לא היה נביא, אלו היה נביא איך יצטרך לגלוי העינים בראית המלאך כאשר יאמר הכתוב במי שלא הגיע לנבואה כנער אלישע (מ"ב ו יז) והגר המצרית (בראשית כא יט), ולא יאמר כן בנביאים, וכך קראו הכתוב (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם.

19. ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שזו

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ואיזה זה, זה בלעם בן בעור

20. והגדת בלק

מצד אחד כתב הרמב"ן שבלעם לא היה נביא... ומצד שני אמרו: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה... בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומיהו, בלעם... חיבים אפוא לומר, שאמנם משה רבינו ובלעם קבלו את אותם כלים, אותן יכולות. אך מה עשו בהם. משה רבנו היה לאבי הנביאים, לאיש האלוקים, לענו מכל האדם אשר על פני האדמה, זכה וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו. ואלו בלעם, בעינו הרעה וברוחו הגבוהה ובנפשו הרחבה, ביקש להמית עם שלם בקללתו... ונתן עצה להחטיאו בע"ז ובעריות, והשתמש בכליו הגשמיים והרוחניים לרוע והשחתה. וכך היה אומר ר' חיים שמואלביץ זצ"ל: אצל דוד המלך נאמר: 'וה' עמו', שהיתה לו סיעתא דשמיא, ועל ידה: "שהלכה כמותו בכל מקום". ואצל ישמעאל נאמר: "ויהי אלוקים את הנער ויגדל, וישב במדבר ויהי רובה קשת". הנה למה ניצל את הסיעתא דשמיא להיות צלף מיומן! ולא זו בלבד שלוקחים את הסיעתא דשמיא לשטויות והבלים, אלא היא עוד הופכת לרועץ.

חוצפה כההליך מברר

21. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מט עמוד ב

בעקבות משיחא – חוצפא יסגא... נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קמנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להשען? על אבינו שבשמים.

סיכום

בעל "השפתי חיים" לוקח את הדברים האלו לעולם הצניעות. לפני חטא האדם הראשון אדם וחווה היו ערומים ולא התבוששו, לא משום שהיו עזי פנים אלא משום שכל פעולות הגוף היו לשם שמים ולא היה שום סתירה בין הגוף לעבודת ה'. אולם, לאחר חטא האדם הראשון כשקיבל הגוף משמעות של הנאה רגשית גופית שאינה לשם שמים, מיד נולדה הסתירה בין הרגש לשכל ועמה באה גם תחושת הבושה והאדם נצרך לכסות את אבריו כדי לתת עליונות של השכל על הרגש. לדאבונו כיום ברחוב הפרוץ נאבד כל רגש של בושה, מכיון שכולו גוף ואין להם במה להתבייש, לא מרגישים שום סתירה במעשיהם, רח"ל נמצאים במצב ההפוך לגמרי מאדה"ר קודם החטא. הנשמה אכולה לגמרי מהגוף אין להם במה להתבייש, אין הם מרגישים כל סתירה בין הנשמה לגוף. הבושה נועדה לכופף את הרגש לשכל והחוצפה מכופפת את השכל לרגש. אם כבר נגענו בצניעות עלינו לדעת שהסתירה בין הגוף לשכל קיימת, לא רק כאשר יש אנשים סביבנו, אלא אפילו כשאנו בחדרי חדרים. אדם שמתנהג בצניעות מחוץ לבית, אבל בתוך הבית הוא מרשה לעצמו להתפרק, הבושה שלו אינה נובעת מחמת הסתירה שבין השכל לרגש, אלא מהסביבה החיצונית, מה יגידו ומה יחשבו. לעומת זאת האדם השלם שגם בביתו מתנהג בצניעות, הנהגה זו מעידה על כך שהבושה נובעת ממקום קדוש. במקורות ההלכתיים אנו מוצאים עד כמה ראוי שהאדם יהיה צנוע בתוך ביתו ואפילו כשנכנס לבית הכסא "מגלה טפח ומכסה טפחיים". ואם כך אצל הגברים אז אצל הנשים על אחת כמה וכמה. ההנהגה של קמחית ש"מעולם לא ראו קירות ביתה את שערות ראשה" אינה באה כדי שיוולדו ילדים צדיקים, הילדים הצדיקים הם התוצאה, הנהגה זו באה כדי להמליך את השכל על הרגש ובמילים אחרות להמליך את הבורא!! ומי שממליך את הבורא באמת ראוי שבניו יהיו כהנים גדולים.

5-6 – בבריאת העולם נאמר: "וירא אלוקים את האור כי טוב ויבדל בין האור ובין החושך" בפשט הכתוב, האור הוא טוב, החושך הוא רע והקב"ה מפריד ביניהם. אך רש"י מביא דברי אגדה שממקמים את הפסיק במקום אחר: "וירא אלוקים את האור כי טוב, ויבדל". כלומר ראה הקב"ה שהאור הוא טוב ואינו כדאי שהרשעים ישתמשו בו והבדילו לצדיקים לעתיד לבוא. לכאורה יש לתמוה מה אכפת לקב"ה שגם הרשעים יהנו מן האור? אלא שהבדלת האור לצדיקים לא באה כדי למנוע מהרשעים להנות, אלא כדי להצילם שלא ירשעו הרבה ונסביר. ככל שהאמת בהירה יותר יש בכך תועלת גדולה לצדיקים, אבל לרשעים שמעיזים פנים כנגד הבורא, ככל שהאמת תהיה בהירה יותר כך חוצפתם וכפירתם תגיע למקומות גבוהים יותר, שהרי כפי שכבר ביארנו הרשע לא יכול לחיות בתחושת סתירה והוא חייב לכפור באמת כדי לתת דרוור לרגש שלו וככל שהאמת יותר גדולה ובהירה כך הכפירה של הרשע תגדל. ואם כן הנהגה זו של גניזת האור לעתיד לבוא יש בה הנהגה של רחמים כלפי הרשעים.

7-8 - דרך ברכותיו של בלעם ניתן לראות עד כמה הפער בין השכל לרגש היה גדול. מחד עומד בלעם ואומר: "...תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו", כלומר, בלעם הכיר את מעלתם של האבות שהיו ישרים ואל המעלה הזו של "ישר" שאף וביקש להגיע. והדבר מבהיל איך נראית "ישרותו" של בלעם - "לחיות" הוא חי כפחות שבפחותים, ו"למות" הוא חפץ כאבות הקדושים. בלעם התאוה רק למות כמו האבות, אבל לחיות, רצה לחיות כבהמה. וכדי לחיות ב"שלמות" ללא סתירה בחר במידת החוצפה והעיז פניו כנגד הבורא.

1- בלק מלך מואב ירא מעם ישראל ומחפש דרך כיצד להכשילם ולהפילם. בלק שולח "מלאכים אל בלעם בן בעור" ומבקש ממנו "לך נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני .... כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר". זקני מואב וזקני מדין הולכים לבלעם ואומרים לו את דברי בלק. בלעם לא נענה מיד ל"הצעה המפתה" ומשיב: "לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי". ה' בא אל בלעם בחלום ואומר לו: "לא תלך עמהם, לא תאור את העם כי ברוך הוא". בלעם קם בבוקר ומבשר לשליחים: "לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלוך...". אם היה עוצר כאן היינו יכולים להעריך את בלעם ולהתפעל מהנאמנות שלו לריבונו של עולם. אך בלעם מוסיף עוד מילה אחת - "עמכם". ומבאר רש"י שכוונתו של בלעם לומר שמאן ה' לתתי להלוך עמכם דוקא אבל עם שרים גדולים מכם יתן לי רשות ללכת.

חצוף מחוצף!!! הקב"ה אומר לו לא ללכת והוא מתחיל לעשות פלפולים ודיוקים. תארו לעצמכם אדם בא אל הרב, שואל אותו: "הרב, מותר לי לרצוח היום ערבי בחווארה. הרב עונה בנחרצות בשום פנים ואופן לא!!!. למחרת הכותרת הראשונה בחדשות: "יהודי רצח ערבי בחווארה בהיתר של רב פלוני". הרב לא מספיק לשמוע את סוף החדשות ומוצא את עצמו בתחנת המשטרה. החוקרים שואלים אותו מדוע התיר לרצוח ערבי והרב עונה: "אני התרתי?! אני אמרתי לו שבשום פנים ואופן לא יעשה זאת!". החוקרים ממשיכים ואומרים: "לטענת הרוצח אתה אמרת לו שהיום לא ירצח אבל מחר כבר יהיה היתר". מה היינו אומרים על הרוצח? חצוף מחוצף ועוד כמה תארים עסיסיים. זה בלעם!!

2- בלעם, בעל כוחות רוחניים כל כך גדולים, מצליח להרשיע כל כך הרבה ועוד כביכול מגייס גם הקב"ה לרשעותו, הרי אין לך חוצפה גדולה מזו. נתבונן על אדם נוסף שגם הכיר את בוראו ואפילו הכי ביקש למרוד בו, הלא הוא נמרוד שהיה "גבור ציד לפני ה'" ומרוב רשעותו על אף שהכיר בריבונו של עולם העיז פנים כנגדו.

יש הבדל קטן בין נמרוד לבין בלעם, בלעם לא היה לו נעים למרוד באופן גלוי בקב"ה ולכן מצא "פתחים" וטען שפועל ברצון ה'. לעומתו, נמרוד, לא ניסה "לגייס" את הקב"ה אליו אלא העיז פנים כנגד הבורא וביקש למרוד בו למרות הכרתו. מי יותר גרוע? יש צדדים לכאן ולכאן אבל המשותף ששניהם עושים הפך רצון הבורא ומעיזים פנים כנגדו, אולי אחד חצוף גדול והשני חצוף פחות גדול אבל שניהם ללא שום ספק חצופים!!

3-4 – כיצד יתכן שיש אנשים שמכירים בדברים גדולים ולמרות הכל מעיזים פנים לעשות מה שמתחשק להם מבלי להיות כפופים להכרתם? תשובה לכך מצאנו אצל הרב דסלר ואצל תלמידו בעל "שפתי חיים".

הבושה באה מהרגשת סתירות פנימיות, משום כך יש בה כח גדול להביא את האדם לידי תשובה. אבל מצד אחר, יכול האדם לבוא על ידה לידי עזות וחוצפה, כי הרגשת הסתירה באופן חזק מאד יכולה להביאו למרוד נגד בוראו לגמרי ח"ו, כדי להשקיט בכח את קול המצפון. וזהו גדר "יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו", שמתחצף נגד האמת שהוא רואה. כלומר, יש מצבים בהם האדם יודע ומכיר את האמת, אך בכל זאת מחליט ללכת בשרירות ליבו. אלא שלחיות בסתירה תמידית, המצפון לא מאפשר ומשום כך האדם משתמש בחוצפה כדי להעיז פנים נגד האמת וכביכול לכפור בה. כל זמן שהאדם לא כופר באמת הסתירה קיימת אצלו, אך ברגע שהוא כופר בה מצפונו נרגע והוא בונה לעצמו דרך עקומה שהיא ישרה בעיניו.

וכן מצינו ברמב"ם שמדרכי התשובה שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ותיקון המעשים הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו ויאמרו שדבר זה הוא ממנהגו של עולם הרי זה דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים.

חוצפה כמוע מרכזי בניצול הכוחות

18-20 – הרמב"ן ביאר שבלעם לא היה נביא, שאילו היה נביא לא נצרך לגילוי עיניים כדי לראות את המלאך ועוד שהכתוב קראו "בלעם בן בעור הקוסם". מאידך אנו מוצאים בספרי, שלא קם נביא עוד בישראל כמשה, ודייקו שבישראל לא קם אבל באומות העולם קם וזה בלעם בן בעור. לכאורה יש כאן סתירה. הרבי גלינסקי מבאר שאין כאן כל סתירה וחייבים לומר, שאמנם משה רבינו ובלעם קבלו את אותן כלים, אותן יכולות. אך מה עשו בהם. משה רבנו היה לאבי הנביאים, לאיש האלוקים, לענו מכל האדם אשר על פני האדמה, זכה וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלויה בו. ואלו בלעם, בעינו הרעה וברוחו הגבוהה ובנפשו הרחבה, ביקש להמית עם שלם בקללתו ונתן עצה להחטיאו בע"ז ובעריות, והשתמש בכליו הגשמיים והרוחניים לרוע והשחתה. וכך היה אומר ר' חיים שמואלביץ זצ"ל: אצל דוד המלך נאמר: "וה' עמו", שהיתה לו סיעתא דשמיא, ועל ידה: "שהלכה כמותו בכל מקום". ואצל ישמעאל נאמר: "ויהי אלוקים את הנער ויגדל, וישב במדבר ויהי רובה קשת". הנה למה ניצל את הסיעתא דשמיא להיות צלף מיומן! ולא זו בלבד שלוקחים את הסיעתא דשמיא לשטויות והבלים, אלא היא עוד הופכת לרועץ. ונמצא שודאי בפוטנציאל היה לבלעם אותן כוחות שהיה למשה, אך כיון שניצל אותם לרעה פספס את כל המדרגה והמעלה ומאפשרות להיות נביא גדול לא היה אלא רק קוסם קטן טיפש וחוצף!!! החוצפה גורמת לאדם להוציא את כוחותיו במקומות לא נכונים, ובמקום להשתמש בכלים ובכוחות להוסיף טוב הוא לוקח אותם ומנצל אותם לרעה עד שהשימוש הלא נכון בסוף יוביל אותו לסוף מר ונמרה.

זה הזמן להתבונן מעט בחוצפה אצל ילדים. מערכת היחסים בין הורים לילדיהם בנויה באופן כזה שאחד עומד מלמעלה ואחד למטה שנושא את עיניו כלפי מעלה. המצב הנורמלי שהורים עומדים למעלה והילדים למטה, לפעמים הפירמידה משום מה מתהפכת ויש להתבונן מדוע ומה ההשלכות של פירמידה הפוכה.

ילד מתבונן על העולם מאותה נקודת ראות בה הוא רואה את משפחתו. כאשר הוא נכנע להנהגת בביתו, יקל עליו להיכנע למנהיג העולם. "איש אמו ואביו תיראו... אני ה' אלוקיכם" המפרשים רואים בפסוק זה אבן יסוד בחינוך. המבוגרים שואלים את עצמם, כיצד יוכלו לכוון ולהגביל את ילדיהם בצורה הטובה ביותר. כיום, המצב הפוך. כשהורים משמיעים את קולם הסמכותי, הם מרגישים בכך עדות לכישלונם. ההורים חוששים שמא לא יגדלו את ילדיהם בצורה הטובה ביותר. הם מודאגים שאולי הילדים לא יאהבו אותם. הפחד הזה יוצר הורים הססנים וחלשים שאינם משדרים עוצמה. ותחת סמכות חווים הילדים "הורים חברים". זו טעות! ההורה אינו חבר של הילדים... גם כשהילד מתעמת עם ההורה, כועס עליו או מתמרמר כשהוא נתקל בהורה חזק, העומד על שלו, הוא יקבל כוח ועוצמה דרך היציבות שיגלה ההורה. הוא גם ילמד, בגיל צעיר מאד, לשלוט על רצונותיו... כשהילד יאמר לכם: "אתם לא תחליטו מה עלי לעשות", תשיבו "אנחנו בהחלט נחליט, כיון שאנחנו ההורים שלך ותפקידנו לחנך אותך". (ציטוט מספירה המדהים קורות בתינו של הגברת רחל ארבוס)

9-11 – אדם שכופר בעיקר ומעיז פניו, הרשעות נעשית אצלו לחלק מהותי. אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, החטא הוא נחלת כולנו "שבע יפול צדיק וקם", אבל תמיד החטא הוא חיצוני לנו, אנחנו לא שמחים בחטא, אמנם נפלנו ברשת, אבל אנו קמים ומתחזקים. לעומת זאת יש אנשים שכל כך הרשיעו עד שהחטא הוא מהותי להם. אדם חצוף זה ביטוי לכך שהחטא והמידות הרעות הם חלק ממנו. אדם שמגיע לרמה של חוצפה, עושה זאת כדי לא להתייטר בהרגשת הסתירה. לשם כך הוא משתמש בחוצפה כדי ליצור איזון בין הרגש לשכל. כדי לבדוק דבר זה עלינו לאבחן האם החטא נשאר אצל האדם עצמו או שהוא עובר הלאה. המשנה באבות אומרת שכל שיש בו עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע. רבנו יונה מדייק מכך שלא אמרו: "תלמידיו של בלעם היה להם עין רעה, אלא "מתלמידיו של בלעם הרשע", באו חכמים להורות שכל עצמות הלימוד שלמדו מבלעם הרשע היו ג' דברים הללו. והוסיף ר' חיים שמואלביץ שמכאן אנו למדים, שבלעם, לא רק שהיה נגוע בעצמו בכל המידות הרעות, אלא שהמידות הרעות היו השקפת עולמו ותורתו אשר הרביץ לתלמידיו.

חוצפה מונעת מהאדם לשוב בתשובה

12-14 – כוח החוצפה כל כך גדול וחזק עד כדי כך ש"מועיל" אפילו כלפי שמיא וכלשון הגמרא: "חוצפא, אפילו כלפי שמיא מהני" ומבאר רש"י שבלעם באומר לשלוחי בלק "לינו פה הלילה" החציף פניו כלפי הבורא שהרי הקב"ה אמר לו בתחילה "לא תלך עמהם". ובטעם הדבר שהחוצפה אפילו כלפי שמיא מהני ביאר המהר"ל שמידה זו, מחמת היותה כל כך מגונה ורעה ביותר, יש בה חוזק ותוקף שמועיל לחצוף אפילו כלפי שמיא. והדברים מבהילים לראות עד כמה קשה תשובתו של החצוף שאפילו מן שמיא "מסייעים בידו" וכמעט שאין לו דרך חזרה.

15-17 – בהתבוננות בפרשה ניתן לראות עד כמה עיניו של החצוף סמויות ואינו מבין שום רמז שרומזים לו מן שמיא. בלעם רוכב על אתונו. שלוש פעמים עומד לפניו מלאך כדי לרמוז לו שהדרך שהולך בה אינה נכונה. אמנם בלעם לא רואה את המלאך, אבל האתון רואה ונוטה מן הדרך. בתחילה היא יורדת מהשביל לשדה, ובלעם מה עושה? מתחיל להכות באתון. ממשיכים הלאה ופתאום במשעול הכרמים עומד המלאך "וגדר מזה וגדר מזה" אין ברירה והאתון נלחצת אל הקיר "ותלחץ את רגל בלעם" ומה עושה בלעם? שוב מכה. הגיעו ל"מקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל, ותרא האתון את מלאך ה' ותרכץ תחת בלעם" ומה עושה בלעם? שוב מכה. לאתון נמאס מכל הסיפור והיא פותחת את הפה ומתחילה לתת נאום, לתוך הנאום של האתון מצטרף המלאך ואומר לבלעם "על מה הכית את אתונך זה שלוש רגלים...אולי נטתה מפני". בלעם לא מבין איתותים, רק לאחר שהמלאך מתגלה לבלעם כבר אין מה לומר. אדם שבמהותו הוא טוב ונפשו לא הסתאבה לגמרי, הקב"ה שולח לו איתותים וככל שהאדם יהיה יותר ישר כך הוא יבין את הרמז ויסיק שהולך בכיוון לא נכון. אך ככל שהאדם יהיה עקום, שום איתות לא יעזור והוא ימשיך בדרכו הרעה. השל"ה הקדוש הקשה על דברי בלק שאמר "חטאתי לא ידעתי", אם לא ידע אם כן במה חטא? ומתרץ שהאדם מה שהיה ראוי לו לידע ולהבין ולא ידע, הוא חייב בדבר, כי על כן נתן לו ה' השכל להשכיל ולהבין. וכן בלעם היה לו להבין, כי לא לחינם עשה האתון כך.

הגורם לחוצפה – תאוות הכבוד

ראינו שהחוצפה היא כלי כדי לכפור באמת, אך השאלה היא מה מביא אדם לראות את האמת ולכפור בה. והתשובה היא אחת כבוד, כבוד ושוב כבוד!!

25-26 – על ירבעם נאמר שהיה גדול בתורה וכל חכמי דורו דמו לו לעשבי השדה. הוא ואחיה השילוני ישבו ועסקו במעשה מרכבה ולמרות הכל ירבעם מחטיא את כל ישראל בע"ז, שם שני עגלים אחד בבית אל והשני בדרום ומונע מישראל לעלות לירושלים. כיצד יתכן שאדם כל כך גדול יגיע לשפל המדרגה? את התשובה מוצאים אנו בחז"ל, לאחר שהרשיע תפשו הקב"ה בבגדו ואמר לו: "חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן" שאל ירבעם את הקב"ה: "מי בראש?" ענה הקב"ה: "בן אישי בראש. ירבעם בלי להתבייש מעיז פניו ועונה בחוצפה: "אי הכי לא בעינא". אתם מבינים מה הולך כאן???? יהודי הרשיע כל כך הרבה, בא אליו הקב"ה ואומר לו תשכח מכל מה שהיה, רק תאמר שטעית ואתה עולה כמו טייל לגן עדן, גם בגן עדן אתה לא תהיה בשורות האחרונות אלא בשורה הראשונה ליד מלך מלכי המלכים והוא עונה לא רוצה, למה? כי הוא לא בראש! לא להאמין כמה אדם מוכן להתכחש לאמת, לכפור באמת, להמשיך ללכת בשרירות לבו גם כשהאמת ניצבת לנגד עיניו רק בשביל כבוד.

במסילת ישרים מבאר שכבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו. הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד.

27-28 – בתורה נאמר במצוות הצדקה "אשר יחסר לו" ולמדו שאם אדם היה רגיל שיהיה לו סוס ועבד שרץ לפניו וירד מנכסיו, יש לדאוג למלא לו את כל חסרונו שהיה לו ואמרו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלוש מילין. ותמה ר' חיים שמואלביץ כיצד יתכן שעני בן טובים שודאי ידע שהלל הזקן נשיא ישראל רץ לפניו, לא קפץ מהסוס והתנגד בכל תוקף שהלל יתבזה? אלא שהכבוד מעביר את האדם מדעתו ומביא אותו לשגעון!! וכאשר במשוגעים עסקינן אין להתפלא כיצד יכול אדם להכיר את האמת ולכפור בה בעזרת החוצפה.

חברים יקרים!

חוצפה היא מידה רעה מאד. החוצפה באה כדי לטשטש את הסתירה שבין הרגש לשכל ולהשתיק את מצפוננו של האדם שבחר ללכת בדרך של שקר. כשם שהחוצפה כלפי ה' היא ביטוי לכפירה כך חוצפה מול הורים היא ביטוי לכפירה בסמכות ההורים וכשם שלא ניתן להשלים עם חוצפה כלפי הבורא כך לא ניתן להשלים עם חוצפה של ילדים כלפי הוריהם. שורש הכל הלא הוא הכבוד. הכבוד מעביר את האדם מדעתו ובשביל הכבוד מוכן האדם לאבד את כל עולמו בזה ובבא. שבת שלום ומבורך!!!

אנחנו כהורים צריכים לדעת שכשם שחוצפה כלפי שמיא מקורה בכפירה כדי להשתחרר מהרגשת הסתירה, כך בדיוק חוצפה של ילדים כלפי הוריהם, משמעותה כפירה במעמד ההורה. הורה שייכנע לחוצפה פוגע בילדיו פגיעה אנושה! וכשם שהילד מתחצף להוריו, בהמשך הדרך הוא עלול ח"ו להעיז פניו כלפי מעלה. כיצד מגיבים לחוצפה של ילדים זו כבר שאלה אחרת. גם אם אנחנו לא נענים לחוצפה של הילדים, לפעמים אנחנו יורדים לרמה של הילדים. הילד מדבר בצעקות וגם אנחנו מוכיחים בצעקות, הילד זורק חפצים ואנחנו זורקים את הידיים לחי שלו וכן על זו הדרך. טעות חמורה להגיב לילדים באותו סגנון ילדותי. אנחנו ההורים איננו ילדים!! אנחנו המחנכים, אנחנו מתווים את הדרך ואנחנו אמורים להיות בוגרים. כשאנו מגיבים באותו מטבע של הילדים, אנו מאבדים את מעמדנו המכובד כהורה והדבר גורם לטשטוש המעמדות אצל הילד, אנחנו מכניסים את עצמנו למשחק של פוגע ונפגע. ניתן דוגמא קטנה. אבא מחזיק את הילד שלו בן השנתיים וחצי על הידיים. פתאום הילד מעיף את ידו לכיוון המשקפיים של האבא, המשקפיים נופלות והאבא עצבני. יש כמה סוגי תגובות: 1. תגובה נוראית (יותר מצויה אצל נשים) – "חמודי ככה לא עושים, אתה ממש מתוק". לא חמודי ולא מתוק, לאמא או לאבא לא נותנים מכה!! 2. צרחות – חצוף!! אוי ואבוי לך, פעם הבאה תקבל סטירה נו נו נו! – התגובה לא יעילה והראיה שברגע שההורה ירים את הילד הוא יקבל עוד סטירה... 3. האבא פשוט מוריד את הילד מהידיים. יתכן וגם אומר לילד בקול רגוע: "ככה לא מתנהגים". זו תגובה בוגרת. טון רגוע משדר סמכותיות. ואי הרמת הילד אינה ענישה אלא תוצאה טבעית. ילד שמכה לא יכול להיות על הידיים!!

חוצפה כהליך מברר

21-23 – בגמרא במסכת סוכה מובא שבימי עקבתא דמשיחא חוצפא יסגא. הגמרא מביאה הרבה דוגמאות. האמת שכשרואים את הדוגמאות זה די מלחיץ אבל הנחמה היא שאפשר לדעת בוודאות שאנחנו דורו של משיח... הרב זצ"ל ב"חזון הגאולה" כותב שהחוצפה ככל שהולכת וגדלה היא הגורמת להופעת צדיקים גדולים מאד שדרכם תתברר האמת. כפי שראינו החוצפה יסודה בכפירה וככל שהחוצפה גדלה, זו עדות לכך שהכפירה גדולה וכדי להתמודד עם כפירה גדולה צריך אמת גדולה שתעמוד מנגד. הצדיקים הגדולים מוכרחים לגלות רזי תורה כדי להעמיד את האמת אל מול הכפירה וכך האמת הולכת ומתבררת והכפירה הולכת ודועכת, "אור צדיקים ישמח, נר רשעים ידעך". הרב מרדכי אליהו בשו"ת מאמר מרדכי עומד וצווח כנגד אותם אלו שמנסים לעשות רפורמות בדת, אותם אלו המכונים "רפורמים". אלו המנסים לנתק את הדת ממסורת אבות. אלו המעזים פנים כנגד כל הדורות. הם חושבים שבכך שהם מרימים את אפם יצליחו לבסס את מעמדם, אך ההפך הוא הנכון, ככל שהשקר מנסה להגביה את אפו כך האמת תגביהה עצמה יותר וכשהאמת הולכת וגדלה השקר מתגלה במערומיו. אסור לנו להיבהל מהשקר, כל שעלינו לעשות הוא להעצים את האמת, לא להיכנע לשקר וגם לא לרדת לרמה שלו....

